

The author specifies the criteria for assessing the adequacy of the translation of the discourse under study, which guarantee a correct understanding of the sender's goal in the target language (adequate (good translation); satisfactory translation; inadequate (bad translation)).

Key words: academic discourse, tactics, operations, strategies, translation, Ukrainian, English, Chinese.

REFERENCES

1. Korolova, T. M., & Popova, O. V. (2019). Psyholingvistychni aspekty vidtvorennia ky-taiskomovnoho viiskovo-politychnoho dyskursu ukrainskoiu movoiu [Psycholinguistic Aspects of Reproducing the Chinese Military and Political Discourse in Ukrainian]. *Psycholinguistics*, 25(1), (pp. 97–120). Khmelnytskyi : DVNZ “Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody” [in Ukrainian].
2. Popova, O. V., Ding Xin, & Starodubenko, L. Ye. (2015). Akademichno-ofitsiinyi dyskurs v suchasniy linhvistychnii paradyhmi (na materialy ukrainskoi, rosiskoi, ky-taiskoi ta anhliiskoi mov) [Academic-and-official discourse in modern linguistic paradigm (on the material of the Ukrainian, Russian, Chinese and English languages)]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia — Scientific bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*, 19, (Vols. 2), (pp. 131–136). Odesa [in Ukrainian].
3. Sdobnikov, V. V. (2011). Strategiya perevoda obschee opredelenie [Translation strategy: general definition]. *Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo lingvisticheskogo universiteta [The Bulletin of Irkutsk State Linguistic University]*, 1, 165–172 [in Russian].
4. Chernovatyi, L. M. (2014). Zmist poniattia “fakhova kompetentnist perekladacha” yak skladovoi metodyky navchannia [The content of the concept “translator’s professional competence” as a component of the teaching methods]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka — Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, 2, 84–86. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_2_18 [in Ukrainian].
5. Shveytser, A. D. (2006). *Teoriya perevoda: Status, problemy, aspekty [Translation Theory: Status, Problems, Aspects]*. Moscow: Nauka [in Russian].
6. Sdobnikov, V. V. (2012). Strategy and Tactics of Translating Special Texts. *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*, 5, 861–867 [in English].

Стаття надійшла до редакції 25.02.2019

УДК 801(111+161.2)

ФОНЕТИЧНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ТЕМАТИЧНОГО ТА РЕМАТИЧНОГО КОМПОНЕНТІВ РЕЧЕННЯ В УСНОМУ МОВЛЕННІ

Савченко Євгенія Юрївна¹

Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”, Одеса, Україна

E-mail: anneshirley2687@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7000-5155>

Статтю присвячено дослідженню фонетичних засобів актуалізації теми та реми висловлювання в усному мовленні. У роботі розглядаються основні компоненти просодичного оформлення тема-рема-тичної структури висловлювання, вивчається питання про структурні одиниці інтонації. Поліфункціональність інтонації в мовленні спричиняє ускладнення вивчення просодії.

На стадії інвентарно-таксономічного аналізу формальних засобів інтонації розглядаються основні компоненти просодичного оформлення тема-рема-тичної структури висловлювання, вивчається питання про структурні одиниці інтонації. Аналіз ґрунтується на дослідженні матеріальної суті інтонаційних одиниць, диференціацію яких забезпечують не тільки мелодійний компонент, але також і гучність, темп мовлення (включаючи паузи), тембр голосу, а також інтегральна просодична характеристика — фразовий наголос.

Можна з усією визначеністю констатувати наявність суттєвих відмінностей ступеня інформативності мелодики, гучності, темпу і тембру в плані передачі значень та комплексний характер їх реалізації в мовленні. Тому важливу проблему становить не тільки вивчення ролі кожного із цих компонентів під час реалізації комунікативної функції інтонації, але й установлення їх ієрархії, взаємозв'язку і взаємозалежності.

¹ кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Функціональний аналіз інтонації насамперед спрямовано на конкретизацію самого принципу класифікації функціональних навантажень інтонаційних конструкцій. Підлягає вивченню питання про відносну автономність різних функцій, характер їх взаємодії.

Перелік функцій інтонації може бути обмежений таким набором: інтелектуально-логічна функція (членування на синтагми, зв'язок між синтагмами, актуальне членування, акцентне виділення елементів синтагм), функція розрізнення комунікативних типів (ситуацій), функція вираження емоційного стану і відносини, функція передачі модальних відносин.

На рівні просодії актуальне членування висловлювань реалізується в мовленні головним чином за допомогою використання тональних і, частково, динамічних засобів інтонації (акцент часто пов'язаний із силовими компонентами інтонації — гучністю та енергетичною складовою): при цьому важливим для ідентифікації змісту є місце розташування акценту у висловлюванні, а також деякі особливості його реалізації.

Ключові слова: тема, рема, паузи, наголос, ритм, темп, тембр.

Найменш вивченим аспектом проблеми виокремлення тематичного та рематичного компонентів речення в усному мовленні є сьогодні питання про роль інтонації в цьому процесі.

Метою дослідження є висвітлення питання актуалізації тема-рематичної структури висловлювання в усному мовленні.

Об'єктом дослідження є англійське та українське усне мовлення.

Предмет дослідження — фонетичні засоби актуалізації тема-рематичного членування висловлювання в усному мовленні.

Матеріалом дослідження слугували відрізки популярних телевізійних програм “Top Gear”, “Перший тест” та “Бережись автомобіля” англійською та українською мовами; загальний час звучання досліджуваного матеріалу становить 301 хвилину 6 секунд, обсяг експериментального матеріалу — більше 3000 висловлювань.

Відомі дослідження в галузі інтонології (Е. А. Бризгунова [2], С. В. Кодзасов [4; 5], Р. К. Потапова [9], D. Crystal [16], D. Fry [19]), розглядаючи проблеми поліфункціональності інтонації в мовленні, майже не розглядають питання про її участь в актуальному членуванні висловлювання.

Лише в останні роки з'явилися теоретичні і практичні розробки, присвячені питанням функціонування просодичних конструкцій у мовленні, що включають як складову частину розгляд просодичного оформлення тема-рематичної структури мовлення (Ю. О. Дубовський [17], Т. М. Корольова [6], О. І. Стеріополо [10]).

Серйозним моментом, що ускладнює вивчення просодії, є поліфункціональність інтонації в мовленні. Із цієї причини одним із найважливіших завдань вивчення інтонації є виявлення її власних змістовних категорій. Найпоширенішою причиною неадекватного співвіднесення інтонаційної одиниці з семантичною, комунікативною, модальною тощо є недостатньо глибокий аналіз системного характеру взаємодії мовних явищ. Нехтування цією вимогою найчастіше призводить до того, що через суттєву варіативність параметрів інтонації часто буває вкрай важко виявити загальні характеристики просодичної структури мовних реалізацій, семантична близькість яких не викликає сумніву.

Для всебічного вивчення впливу різнопланових мовних та немовних факторів на характер функціонування в мовленні інтонаційних засобів виокремлення тематичного і рематичного складників висловлювання застосовують комплексний підхід, під час якого аналіз включає два етапи: аналіз формальних засобів (план вираження) і функціонально-семантичний аналіз (план змісту).

На стадії інвентарно-таксономічного аналізу формальних засобів інтонації розглядаються основні компоненти просодичного оформлення тема-рематичної структури висловлювання, вивчається питання про структурні одиниці інтонації. Аналіз ґрунтується на дослідженні матеріальної суті інтонаційних одиниць, диференціацію яких забезпечують не тільки мелодійний компонент, але також і гучність, темп мовлення (включаючи паузи), тембр голосу, а також інтегральна просодична характеристика — фразовий наголос. Більшість фонетистів дотримується саме такого визначення обсягу інтонаційних параметрів. Слід визнати, що існує вага причина, у силу якої багато дослідників висувають на перший план за ступенем важливості в інтонаційному оформленні мовлення мелодичний компонент. Саме мелодичний компонент інтонації найбільш чітко сприймається на слух, найчастіше фіксується і має максимальну функціональну навантаженість [21].

Усі сегменти синтагми (передшкала, шкала, ядро і заядерна частина) відрізняються специфікою оформлення висотного компонента, тип ядерного тону, простого (низхідний, висхідний, рівний) або складного (низхідно-висхідний, висхідно-низхідний і т. ін.), є основною просодичною характеристикою синтагми. Тип шкали (вона зазвичай

підрозділяється на висхідну, низхідну й рівну — відповідно до напрямку руху основного тону, і на ступінчасту, ковзаючу і скандентну — залежно від рівня і взаємного розташування наголошених і ненаголошених складів) також відіграє суттєву роль у передачі комунікативних відносин під час мовного спілкування. Передшкала менше за інші сегменти виділяється мелодичним оформленням, однак у порівнянні з ненаголошеними складами шкали вона більш інформативна і точніше відтворюється носіями мови. Післянаголошені склади зазвичай продовжують рух основного тону в ядрі, не вносячи в нього жодних змін. Однак за певних комунікативних умов посилення акценту на післянаголошених складах може збільшити їх значущість (вагомість) в інтонаційному оформленні фрази (особливо в українській мові).

В оформленні тема-рематичної структури фрази певну роль відіграє діапазон тональної зміни (широкий, нормальний, вузький). Поряд із тональною зміною протягом усієї синтагми важливими компонентами просодії часто виступають тональні перепади в межах окремих її сегментів і на межах між ними, що звуться інтервалами. Більше того, роль тональних модифікаторів змісту можуть виконувати не тільки абсолютні значення зміни висотного компонента, але й швидкість цієї зміни, градуальний засіб сприйняття якої підтверджено в багатьох експериментально-фонетичних дослідженнях.

Слід підкреслити, що смислорозрізнявальні можливості мелодичного компонента інтонації реалізуються найчастіше не тільки за рахунок особливостей просодичного оформлення того чи іншого сегмента синтагми, а й в результаті взаємодії інтонаційних конструкцій передшкали, шкали і ядра, функціонально пов'язаних у мовленнєвому акті.

Певний внесок у диференціацію теми і реми фрази робить динамічний компонент інтонації; досягнута за рахунок посилення інтенсивності мовленнєвого сигналу виділення слова логічним наголосом має найчастіше вирішальне значення не тільки для інтерпретації логіко-змістової структури речення, маркування зв'язку між його членами, а й для виділення тематичного та рематичного компонентів речення.

Темпоральний компонент також є одним із засобів інтонаційного вираження різних аспектів змістовного плану. Закономірності темпоральних змін [22], які характерні для всіх мовців даною мовою та

які є релевантними в плані передачі тих чи інших логіко-змістових і модальних значень у процесі комунікації, значною мірою спотворюються через суттєву варіативність ритміко-темпових характеристик мовлення індивідуумів. Крім зазначеної причини на зміну темпорального компонента інтонації безпосередній вплив справляють: довжина синтагми (чим довший мовленнєвий відрізок, тим більша кількість складів вимовляється за одиницю часу), гучність мовлення (чим тихіше мовлення, тим воно повільніше), стиль мовлення (офіційний і ораторський стилі відрізняються уповільненим темпом реалізації, неофіційне мовлення — прискореним) [17; 18].

До аналізованих темпоральних характеристик включаються як показники тривалості різних звучних відрізків мовленнєвого потоку, так і тривалість перерв у звучанні (міжсинтагменних і внутрісинтагменних пауз фізичного і психологічного типу) [15].

Важливими ремоїдентифікаторами також є паузи. Вони розчленовують мовленнєвий потік на речення та синтагми, виражають характер зв'язку між частинами речення, є засобом змістового та емоційного виокремлення слів або синтагм [7: 72]. Пауза органічно пов'язана з текстом, є його невід'ємною частиною. Вона не тільки відіграє певну роль у членуванні мовлення на змістові відрізки, але багато в чому визначає ритмічну структуру тексту, а також впливає на характер темпу. Періодичне чергування пауз і фонаційних відрізків мовлення, а також часове урівноваження між ними (тривалі паузи часто слідує за коротким висловлюванням і навпаки) — один з елементів ритму публічного виступу [1: 105].

Фразовий наголос також відіграє важливу роль під час передачі тема-рематичної структури висловлювання. Фразовий наголос — це інтегральний параметр просодії, складний і в плані виявлення його основних просодичних корелятивів, і в плані ідентифікації його функціонально-семантичних характеристик, оскільки фразовий наголос найтіснішим чином пов'язаний з іншими аспектами мовлення і визначається ситуацією спілкування. Різновидами фразового наголосу є синтагматичний, логічний та емпатичний наголоси. М. В. Дорохова визначає фразовий наголос як сукупність наголошених складів у висловлюванні, яка реалізується в мовленні через контрасти за ступенем виділення, а також через позиційні і комбінаторні властивості наголошених складів, що лежать в основі організації акцентної струк-

тури фрази. А. М. Антипова стверджує, що фразовий наголос організовує висловлювання, служить основою ритмічної структури фрази, виділяє змістовий центр речення [1: 63]. Розподіл наголосу у фразі в першу чергу визначається комунікативним чинником [1: с. 61]. Саме тому фразовий наголос відіграє визначальну роль у формуванні темарематичної структури висловлювання.

Особлива роль у передачі індивідуального ставлення мовця належить тембральним характеристикам мовлення. Це зумовлено тим, що зміна тембру не бере участі в реалізації основних комунікативних функцій інтонації і виявляється лише у вираженні певних модальних або емоційних значень [13]. Тембр зазвичай визначається як “забарвлення” голосу, що дозволяє розрізнити психофізіологічний стан мовця, його ставлення до об’єкта мовлення і ситуації. Різні підходи до вивчення тембру, а також відсутність єдиної термінології під час опису результатів досліджень у цій галузі призводять до додаткових складнощів. Так прихильники акустико-артикуляційного підходу під час вивчення тембру описують його особливості, використовуючи терміни типу “дзвінкий, хрипкий, низький, високий, відкритий, закритий, назальний” тощо, а прихильники дослідження тембру з погляду його семантичної навантаженості вдаються до таких характеристик, як “радісний, веселий, грубий, дружній, ніжний, ворожий” і т. ін. Основними акустичними корелятами тембральних характеристик мовленнєвого сигналу є виділені під час спектрографічного аналізу параметри високочастотних ділянок посилення звукової енергії (тобто друга, третя і четверта форманти спектру голосних і широкосмугових “шумів” спектрограм приголосних звуків).

На підставі аналізу праць, присвячених дослідженню інтонаційних засобів мовлення, можна з усією визначеністю констатувати наявність суттєвих відмінностей ступеня інформативності мелодики, гучності, темпу і тембру в плані передачі значень та комплексний характер їх реалізації в мовленні. Тому важливу проблему становить не тільки вивчення ролі кожного із цих компонентів під час реалізації комунікативної функції інтонації, але й установа їх ієрархії, взаємозв’язку і взаємозалежності.

Функціональний аналіз інтонації насамперед спрямовано на конкретизацію самого принципу класифікації функціональних навантажень інтонаційних конструкцій. Підлягає вивченню питання про

відносну автономність різних функцій, характер їх взаємодії. У науковій літературі відображено вкрай суперечливі думки з питання про конкретний зміст функцій інтонації. Діапазон висловлюваних точок зору поширюється від твердження про повну відсутність мовних функцій в інтонації до закріплення за нею чітко окресленого списку функцій, що не перетинаються. Серед численних підходів до питання про функціональне різноманіття інтонації, безсумнівно, виділяється обґрунтований Л. Р. Зіндером [3] принцип класифікації функцій інтонації, відрізняється внутрішньою логікою і системним характером. Відповідно до цієї класифікації перелік функцій інтонації може бути обмежений таким набором: інтелектуально-логічна функція (членування на синтагми, зв’язок між синтагмами, актуальне членування, акцентне виділення елементів синтагм), функція розрізнення комунікативних типів (ситуацій), функція вираження емоційного стану і відносини, функція передачі модальних відносин. Автори деяких робіт під час аналізу конкретних мовних явищ розглядають дві перші функції спільно, об’єднуючи їх під загальною назвою логіко-комунікативна функція. Системний характер зазначеної класифікації функцій інтонації, їх відносна незалежність і взаємозв’язок виявляються, по-перше, за їх здатністю формувати особливі одиниці, по-друге, за інвентарем і кількісним вираженням тих фонетичних засобів, які переважно використовуються під час реалізації того чи іншого функціонального навантаження інтонації.

Найважливішою функцією, що здійснюється інтонаційними засобами в мовленні, є логіко-комунікативна, одним із найбільш поширених компонентів якої є функція організації темарематичної структури. Останнім часом значно зріс інтерес мовознавців до вивчення усного мовлення в процесі його сприйняття. Серед проблем, що викликають особливий інтерес, розглядаються мовленнєві явища, пов’язані з використанням просодії для виокремлення найбільш значимої в комунікативному плані інформації.

Вивченням питань інтонаційного оформлення мовлення, також і особливостей фразової акцентуації, займалися такі вчені, як А. М. Антипова [1], Т. М. Корольова [6], Т. М. Ніколаєва [8], І. Г. Торсуєва [11], І. Фужерон [12], D. Bolinger [14], М. А. К. Halliday [20] та ін.

Одержані ними результати свідчать про те, що на рівні просодії актуальне членування висловлювань реалізується в мовленні головним

чином за допомогою використання тональних і, частково, динамічних засобів інтонації (акцент часто пов'язаний із силовими компонентами інтонації — гучністю та енергетичною складовою): при цьому важливим для ідентифікації змісту є місце розташування акценту у висловлюванні, а також деякі особливості його реалізації.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Антипова А. М. Система английской речевой интонации / Антонина Михайловна Антипова. — М.: Высшая школа, 1979. — 131 с.
2. Брызгунова Е. А. Ответы на анкету “Об основах теории интонации” / Е. А. Брызгунова // Проблемы фонетики. — 1993. — № 1. — С. 61–66.
3. Зиндер Л. Р. Общая фонетика / Лев Рафаилович Зиндер. — М.: Высшая школа, 1979. — 312 с.
4. Кодзасов С. В. Глубинные и поверхностные структуры в интонации [Электронный ресурс] / С. В. Кодзасов: Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН. — Режим доступа к журн.: <http://www.philol.msu.ru/~otipl/SpeechGroup/publications.html>
5. Кодзасов С. В. Законы фразовой акцентуации / С. В. Кодзасов // Просодический строй русской речи. — 1996. — С. 181–204.
6. Королёва Т. М. Интонация модальности в звучащей речи / Татьяна Михайловна Королёва. — К.: Выща школа, 1989. — 148 с.
7. Меркулова Н. О. Засоби тема-рематичного поділу висловлювання: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Меркулова Наталя Олексіївна; ДНУ. — Донецьк, 2006. — 170 с.
8. Николаева Т. М. Семантика акцентного выделения / Татьяна Михайловна Николаева. — М.: Наука, 1982. — 278 с.
9. Потапова Р. К. Просодия, просодика, просодемика / Р. К. Потапова // Просодия текста. — 1982. — С. 29–32.
10. Стеріополо О. І. Перлокутивний ефект просодії мовлення / О. І. Стеріополо // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес: матеріали міжнародної наукової конференції (24–25 листопада 2004 р). — Чернівці, 2004. — С. 268–270.
11. Торсуева И. Г. Интонация и смысл высказывания / Ирина Георгиевна Торсуева. — М.: Наука, 1979. — 109 с.
12. Фужерон И. Ядерное и фразовое ударение / И. Фужерон // Известия РАН. — 2005. — № 2. — С. 32–39.
13. Щербань Г. Е. О функциях пропозициональных частиц в актуальном членении текста [Электронный ресурс] / Г. Е. Щербань // Исследовано в России: электронный журнал, — 2001. — № 46. — С. 535–544. — Режим доступа к журн.: <http://rubingoods.ru/964/0.pl>
14. Bolinger D. Intonation as Stress Carrier / D. Bolinger // Litera. — 1955. — № 2. — P. 35–40.
15. Cook M. The interpretation of pauses by the listener / Mark Cook, Mansur Lalljee // British Journal of Social and Clinical Psychology. — 1972. — № 9. — P. 375–376.

16. Crystal D. Prosodic systems and intonation in English / David Crystal. — London: Cambridge University Press, 1969. — 382 p.
17. Dubovsky Y. Attitudinal semantics of prosody and its metalanguage / Yury Dubovsky, Galina Yermolenko // Proc. XI-th ICPhS. — 1987. — № 5. — P. 279–282.
18. Fant G. Semantic and prosodic variabilities in connected speech / G. Fant, L. Nord, A. Kruckenberg // Proc. XI-th ICPhS. — 1987. — № 6. — P. 102–105.
19. Fry D. Prosodic phenomena / D. Fry // Manual of Phonetics. — 1968. — P. 365–410.
20. Halliday M. A. K. Intonation and Grammar in British English / Michael Alexander Kirkwood Halliday. — The Hague: Mouton, 1967. — 62 p.
21. Palmer F. R. Modality and the English verbals / Frank Robert Palmer. — London; New York: Longman linguistics libr., 1974. — 196 p.
22. Roach P. English phonetics and phonology. A practical course / Peter Roach. — Cambridge: Cambridge University Press, 1984. — 212 p.

ФОНЕТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА АКТУАЛИЗАЦИИ ТЕМАТИЧЕСКОГО И РЕМАТИЧЕСКОГО КОМПОНЕНТОВ ПРЕДЛОЖЕНИЯ В УСТНОЙ РЕЧИ

*Савченко Евгения Юрьевна*¹

Государственное учреждение “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского”, Одесса, Украина

Статья посвящена исследованию фонетических средств актуализации темы и ремы высказывания в устной речи. В работе рассматриваются основные компоненты просодического оформления тема-рематической структуры высказывания, изучается вопрос о структурных единицах интонации. Полифункциональность интонации в речи вызывает осложнения изучения просодии.

На стадии инвентарно-таксономического анализа формальных средств интонации рассматриваются основные компоненты просодического оформления тема-рематической структуры высказывания, изучается вопрос о структурных единицах интонации. Анализ основывается на исследовании материальной сущности интонационных единиц, дифференциацию которых обеспечивают не только мелодичный компонент, но также и громкость, темп речи (включая паузы), тембр голоса, а также интегральная просодическая характеристика — фразовое ударение.

Можно со всей определенностью констатировать наличие существенных различий степени информативности мелодики, громкости, темпа и тембра в плане передачи значений и комплексный характер их реализа-

¹ кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры перевода, теоретической и прикладной лингвистики Государственного учреждения “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского”

ци в речі. Поэтому важную проблему представляет не только изучение роли каждого из этих компонентов при реализации коммуникативной функции интонации, но и установление их иерархии, взаимосвязи и взаимозависимости.

Функциональный анализ интонации прежде всего направлен на конкретизацию самого принципа классификации функциональных нагрузок интонационных конструкций. Подлежит изучению вопрос об относительной автономности различных функций, характер их взаимодействия.

Перечень функций интонации может быть ограничен таким набором: интеллектуально-логическая функция (членение на синтагмы, связь между синтагмами, актуальное членение, акцентное выделение элементов синтагм), функция различения коммуникативных типов (ситуаций), функция выражения эмоционального состояния и отношения, функция передачи модальных отношений.

На уровне просодии актуальное членение высказываний реализуется в речи главным образом посредством использования тональных и, частично, динамических средств интонации (акцент часто связан с силовыми компонентами интонации — громкостью и энергетической составляющей): при этом важным для идентификации содержания является место расположения акцента в высказывании, а также некоторые особенности его реализации.

Ключевые слова: тема, рема, пауза, ударение, ритм, темп, тембр.

PHONETIC MEANS EXECUTING THEME AND RHEME FUNCTIONING IN SPEECH

*Savchenko Yevheniia*¹

State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”

The paper deals with phonetic means executing theme and rheme functioning in speech. The main components of prosodic arrangement of the theme and rheme structure of the utterance are studied, and a problem of structural units of intonation is investigated. Multi-functionality of intonation tends to complicate a study of speech prosody.

At the stage of inventory and taxonomic analysis of the formal means of intonation the basic components of prosodic arrangement of the theme and rheme structure of the utterance are considered and a problem of the structural intonation units is studied. The analysis is based on a study of the material essence

¹ Candidate of philological sciences, assistant professor, Department of Translation, Theoretical and Applied Linguistics at “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”

of the intonation units which differentiation is provided not only by the melodic component but also by speech intensity, speech tempo (including pauses), voice timbre as well as the integral prosodic characteristic — the phrase stress.

It is possible to speak definitely about presence of essential differences in the degree of informational melody, speech intensity, tempo and timbre in the context of communication of meanings, and a complex nature of their accomplishment in speech. Therefore, it becomes important to study not just the role of each of these components in the accomplishment of the communicative function of intonation but also to establish their hierarchy, inter-relation and interdependence.

Functional analysis of intonation is primarily aimed at specification of the very principle of classification of the intonation structure functional loading. It is advisable to study the relative autonomy of various functions and the nature of their interaction.

The list of intonation functions may be limited with such a set: intelligent and logical function (segmentation by syntagms, links between syntagms, actual segmentation, accentual marking of the syntagm elements), differentiation function of the communication types (situations), the function expressing the emotional state and relations and the function that transfers modal relations.

At the prosody level the actual segmentation of utterances is accomplished in speech primarily by using tonal and, partially, dynamic means of intonation (the emphasis is often linked to the forceful intonation components — intensity and energy component): at that, in order to identify the content, the place of stress is important as well as certain peculiarities of its accomplishment.

Key words: theme, rheme, pauses, sentence-stress, rhythm, tempo, timbre.

REFERENCES

1. Antipova A. M. Sistema anglijskoj rechevoj intonacii / Antonina Mihajlovna Antipova. M.: Vysshaya Shkola, 1979. — 131 s.
2. Bryzgunova E. A. Otveti na anketu “Ob osnovah teorii intonacii” / E. A. Bryzgunova // Problemy fonetiki. — 1993. — № 1. — S. 61–66.
3. Zinder L. R. Obshaya fonetika / Lev Rafailovich Zinder. — M.: Vysshaya shkola, 1979. — 312 s.
4. Kodzasov S. V. Glubinnye i poverhnostnye struktury v intonacii [Elektronnyj resurs]: Institut russkogo yazyka im. V. V. Vinogradova RAN / S. V. Kodzasov. — Rezhim dostupa k zhurn.: <http://www.philol.msu.ru/~otipl/SpeechGroup/publications.html>
5. Kodzasov S. V. Zakony frazovoj akcentuacii / S. V. Kodzasov // Prosodicheskij stroj russkoj rechi. — 1996. — S. 181–204.
6. Korolyova T. M. Intonaciya modalnosti v zvuchashej rechi / Tatyana Mihajlovna Korolyova. — K.: Vysha shkola, 1989. — 148 s.
7. Merkulova N. O. Zasobi tema-rematichnogo podilu vislovlyuvannya: dis... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Merkulova Natalya Oleksiyivna; DNU. — Doneck, 2006. — 170 s.
8. Nikolaeva T. M. Semantika akcentnogo vydeleniya / Tatyana Mihajlovna Nikolaeva. — M.: Nauka, 1982. — 278 s.

9. Potapova R. K. Prosodiya, prosodika, prosodemika / R. K. Potapova // Prosodiya teksta. — 1982. — S. 29–32.
10. Steriopolo O. I. Perlokutyvnyi efekt prosodii movlennia / O. I. Steriopolo // Aktualni problemy romano-hermanskoi filolohii v Ukraini ta Bolonskyi protses. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (24–25 lystopada 2004 r). — Chernivtsi, 2004. — S. 268–270.
11. Torsueva I. G. Intonaciya i smysl vyskazyvaniya / Irina Georgievna Torsueva. — M.: Nauka, 1979. — 109 s.
12. Fuzheron I. Yadernoe i frazovoe udarenie / I. Fuzheron // Izvestiya RAN. — 2005. — № 2. — S. 32–39.
13. Sherban G. E. O funkciyah propozicionalnyh chastic v aktualnom chlenenii teksta [Elektronnyj resurs] / G. E. Sherban // Elektronnyj zhurnal “Issledovano v Rossii”, — 2001. — № 46. — S. 535–544. Rezhim dostupa k zhurn.: <http://rubingoods.ru/964/0.pl>
14. Bolinger D. Intonation as Stress Carrier / D. Bolinger // Litera. — 1955. — № 2. — P. 35–40.
15. Cook M. The interpretation of pauses by the listener / Mark Cook, Mansur Lalljee // British Journal of Social and Clinical Psychology. — 1972. — № 9. — P. 375–376.
16. Crystal D. Prosodic systems and intonation in English / David Crystal. — London: Cambridge University Press, 1969. — 382 p.
17. Dubovsky Y. Attitudinal semantics of prosody and its metalanguage / Yury Dubovsky, Galina Yermolenko // Proc. XI-th ICPHS. — 1987. — № 5. — P. 279–282.
18. Fant G. Semantic and prosodic variabilities in connected speech / G. Fant, L. Nord, A. Kruckenberg // Proc. XI-th ICPHS. — 1987. — № 6. — P. 102–105.
19. Fry D. Prosodic phenomena / D. Fry // Manual of Phonetics. — 1968. — P. 365–410.
20. Halliday M. A. K. Intonation and Grammar in British English / Michael Alexander Kirkwood. — The Hague: Mouton, 1967. — 62 p.
21. Palmer F. R. Modality and the English verbals / Frank Robert Palmer. — London, New York: Longman linguistics libr., 1974. — 196 p.
22. Roach P. English phonetics and phonology. A practical course / Peter Roach. — Cambridge: Cambridge University Press, 1984. — 212 p.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2019

УДК 81'25+811.111'581

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ТЕКСТУ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ

Стоянова Тетяна Володимирівна¹

Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського”, Одеса, Україна
E-mail: t.v.stoianova@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Стаття присвячена дослідженню філософського підґрунтя для перекладу англomовних документів ЮНЕСКО сфери освіти китайською мовою. Англійська та китайська мови відмінні не тільки на різних мовних рівнях, а й у культурологічному аспекті, що призводить до необхідності вивчення структури комунікативного акту, його складових. У даному випадку комунікація розглядається у вигляді абстрактної схеми, що передає особливості співвідношення всіх елементів інформаційного обміну та наявних супровідних операцій. У статті описано комунікативний акт з урахуванням екстралінгвальних особливостей. Повноцінний двомовний комунікативний акт може мати місце тільки за умови коли вихідне повідомлення передається реципієнтом, що сприймає повідомлення крізь призму свого комунікативного наміру та досвіду, що приводить до утворення певного комунікативного ефекту. У ході двомовної комунікації до комунікативного процесу залучені вже не дві особи, а три — додається перекладач, що передає вихідний текст іншою мовою. Двомовний комунікативний акт слід розглядати у сукупності з культурними чинниками, що впливають на зміст повідомлення при його створенні та при його декодуванні третім отримувачем. У дослідженні означено, що герменевтика є напрямом, який досліджує умови створення тексту, тлумачення його змісту, його філософські основи тощо. Метою дослідження є визначення філософського підґрунтя дослідження проблеми перекладу з англійської мови китайською в умовах міжнародної комунікації. Об'єктом дослідження є переклад документів

¹ викладач-стажист кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського